

PRZEDMOWA

Monografia, którą Państwo trzymacie, powstała na bazie dysertacji doktorskiej pt. *Szkolne wyobcowanie. Inny Niziurski*, obronionej na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 7 marca 2022 roku, pod opieką naukową dr hab. Beaty Mytych-Forajter, prof. UŚ.

Zdecydowałem się pozostawić tytuł w niezmienionej formie, ponieważ najlepiej oddaje on zamysł, który przyświecał mi podczas pisania doktoratu. Chciałem ukazać inność pisarstwa Edmunda Niziurskiego, nie tylko na tle literatury dla nie-dorosłego czytelnika, lecz również jako twórczość, która skłania do przemyśleń na temat oświaty, miejsca ucznia w systemie szkolnym oraz kształtowania się osobowości młodych osób.

Powodów do poświęcenia kilku lat życia powieściom kieleckiego prozaika było kilka, jednakże dla mnie liczył się jeden, mianowicie niezwykle aktualność wielu fabuł. Uderzyło mnie, że historie tworzone przez Niziurskiego na przestrzeni kilku dekad nie straciły nic na swojej ważności, przeciwnie, bardzo często czytając określone opowiadanie, docierała do mnie myśl, że znam to z tzw. autopsji. Chcąc bardziej zgłębić problem, zacząłem poszukiwać tego, co do tej pory napisano o Niziurskim. Tu zaskoczyła mnie stosunkowo niewielka objętość tej literatury, dodatkowo w moim odczuciu większość interpretacji powierzchownie traktowała wydarzenia czy zachowania bohaterów. Skupiano się głównie na walorach dydaktycznych, językowych, ludycznych całej prozy pisarza z Kielc, nie zadając sobie trudu sięgnięcia głębiej, zastanowienia się, dlaczego pewna historia potoczyła się w taki a nie inny sposób, lub z jakiego powodu uczniowie czy nauczyciele zachowują się w określony sposób¹.

Powyższe rozważania zachęciły mnie do sięgnięcia po literaturę z takich dziedzin jak filozofia, socjologia, psychologia czy nawet politologia. Dopiero wtedy, konfrontując myśli z innych nauk humanistycznych z prozą młodzieżową Niziurskiego, stopniowo zacząłem otrzymywać odpowiedzi na zadawane pytania. To z kolei skłoniło mnie do przyjrzenia się twórczości tego pisarza w sposób interdyscyplinarny, nieschematyczny, momentami odważny, czego przykładem mogłyby

¹ Szerzej zob. M. Chrobak, *Wielka Kołomyja. Wokół ludyczności w wybranych powieściach Edmunda Niziurskiego*, „Paidia i Literatura” 2019, nr 1, s. 27- 41; J. Głowacki, *Przezviska nauczycieli i uczniów w opowiadaniach i powieściach Edmunda Niziurskiego*, „Język Polski” 1992, z. 4-5, s. 289-296; J. Głowacki, *Nazewnictwo literackie w utworach Edmunda Niziurskiego*, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Gdańsk 1999; M. Kątny, J. Paclawski (red.), *Edmund Niziurski: materiały z sesji w 70 rocznicę urodzin*, WSP, Kielce 1996; M. Kątny, J. Paclawski (red.), *O twórczości Edmunda Niziurskiego*, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce 2005; Z. Pomirska, *Językowo-kulturowa kreacja szkoły w „Awanturach kosmicznych” Edmunda Niziurskiego*, „Studia Językoznawcze” 2015, t. 14, s. 297-310.

być filozoficzne pytania o tożsamość bohaterów, ich wyjątkowość i właśnie inność². Chciałem w ten sposób wypełnić literaturoznawczą lukę, jeśli chodzi o pogłębione analizy twórczego dorobku Edmunda Niziurskiego.

Co niezwykle istotne, u kieleckiego prozaika widoczny jest szacunek dla młodych ludzi, ich pomysłowości i nietuzinkowości. Pisarz świetnie opisuje balansowanie pomiędzy dziecinnością a dorosłością, pozwalając swoim bohaterom na popełnianie błędów, niekiedy niemal narcystyczne postawy, w wyniku czego wiele historii ma słodko-gorzkie zakończenia. Ta niejednoznaczność postaw protagonistów (także nauczycieli), tak bliska przecież i dzisiejszym czytelnikom, znajduje odzwierciedlenie w mojej książce, która to, na co ogromnie liczę, stanie się przyczynkiem do dalszego badania literackiej spuścizny tego autora.

Pragnę wyrazić moją wdzięczność Pani prof. dr hab. Beacie Mytych-Forajter z Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Śląskiego za pomoc, otwartość na moje pomysły i ogromną życzliwość przez cały czas trwania naszej współpracy. Dziękuję także recenzentom: prof. dr hab. Grzegorzowi Leszczyńskiemu, prof. dr hab. Dorocie Michulce oraz prof. dr hab. Iwonie Gralewicz-Wolny za wnikliwe recenzje, krytyczne uwagi, a także wskazówki, dzięki którym niniejsza monografia ma obecny kształt.

Dziękuję rodzinie, krewnym, znajomym za okazane wsparcie w czasie studiów doktoranckich czy podczas tworzenia niniejszej monografii. Osobne podziękowania składam dwóm moim przyjaciółkom, Klaudii i Ewelinie. Bez ich pomocy nie udałooby mi się osiągnąć wielu celów, za co zawsze będę im wdzięczny.

² Interdyscyplinarne podejście zaowocowało stworzeniem monograficznego numeru czasopisma „Guliwer”, w którym to znalazły się pokonferencyjne teksty poświęcone nowemu odczytaniu prozy Edmunda Niziurskiego. Sama konferencja pt. *Co zostało z Niziurskiego?* była organizowana z mojej inicjatywy. Zob. „Guliwer” 2019, nr 3.